

Wpływ zajęć muzyczno – ruchowych na rozwój dzieci w wieku przedszkolnym

Muzyka w procesie wychowawczo-dydaktycznym dziecka w wieku przedszkolnym ma wielkie znaczenie. Już w okresie przedszkolnym muzykalność dzieci uznawana jest za ważną cechę rozwojową, którą charakteryzuje duża dynamika oraz aspekt ten wymaga opieki pedagogicznej. Wykształcenie pełnowartościowych zainteresowań jest ważnym zadaniem wychowawczym rodziców oraz powołanych ku temu instytucji¹.

Wychowanie muzyczne powinno dawać szansę właściwego rozwoju każdemu dziecku i stawiać wszechstronne wychowanie jako zadanie główne². Zajęcia umuzykalniające powinny wywierać efektywny wpływ na wychowanie dziecka oraz na rozwój jego muzykalności, która wyrabia się tylko przez obcowanie z muzyką.

Muzykalność należy rozwijać od najmłodszych lat w sposób naturalny, zgodny z różnymi potrzebami dziecka, szczególnie potrzebę ekspresji odczuć, potrzebę aktywnej działalności i zabawy. Właśnie u dzieci w wieku 3 – 5 lat szczególna rola przypada zabawie. Pierwsze kontakty z muzyką rzutują na późniejsze życie dziecka nie tylko z punktu widzenia muzycznego, lecz także ogólnego rozwoju i wiary we własne możliwości.

Nauka muzyki we wczesnych etapach musi zawsze przynosić dzieciom radość, zadowolenie i wiązać się z przyjemnymi przeżyciami. Każde dziecko „nosi w sobie muzykę”, w każdym tkwi potrzeba rytmicznego ruchu, przysłuchiwanie się różnym dźwiękom i utworom muzycznym. Tę muzykalność należy rozwijać naturalnie, zgodnie z ogólnymi potrzebami wychowanka, potrzebą ekspresji odczuć i myśli oraz aktywnej działalności i zabawy. Wskazane jest rozpoczynanie umuzykalnienia najmłodszych dzieci od śpiewu, gry na instrumentach, ruchu przy muzyce, improwizowaniu muzyki, od własnego muzykowania.

Jeśli chodzi o funkcję zdrowotną wychowania muzycznego to ma ona ogromny wpływ na rozwój fizyczny wychowanka. Najważniejszą rzeczą jest tutaj rozwój ruchowy dziecka, który przejawia się podczas zajęć muzyczno-ruchowych. Zajęcia tego rodzaju są stałą formą wychowania muzycznego. Również śpiew jest ważnym czynnikiem zdrowotnym, bowiem ma wpływ na rozwój i sprawność płuc. Śpiew, gra na instrumencie, rytmika oraz taniec podlegają ścisłej dyscyplinie czasowej. Pełna realizacja zakresu możliwości ruchowych występuje tylko

¹ M. Przychodzińska-Kaciczak – *Dziecko i muzyka*, Nasza Księgarnia Warszawa 1981, s. 76.

² K. Przybylska - *Wychowanie muzyczne w przedszkolu*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977, s. 9.

w wychowaniu muzycznym³. Tego rodzaju czynności usprawniają całościowo organizm dziecka, wszechstronnie go rozwijają fizycznie.

Kształcenie muzyczne jest najefektywniejsze w wieku przedszkolnym, jest to czas także „wchłaniania” przez dziecko wszystkiego co je otacza⁴. Okres przedszkolny ma szczególne znaczenie: wrażliwość i uzdolnienia muzyczne dziecka kształtują się wówczas prawie definitywnie⁵.

Muzyka jest bardzo ważnym elementem w pracy z dziećmi i pełni wiele funkcji:

1. uczy – pozwala zrozumieć otaczający nas świat,
2. bawi – dostarcza dziecku wiele radości i uciechy podczas tańca oraz w czasie innego jej wykorzystania,
3. rozwija – dziecko w trakcie zabaw muzycznych zaczyna rozumieć, że coś jest rytmiczne; że muzyka może być głośna lub cicha i można ją przedstawić ruchem,
4. wychowuje – pozwala dziecku zrozumieć świat wartości społeczno – moralnych,
5. wspomaga rozwój emocjonalny – dziecko dzięki muzyce może wyrazić swoje pragnienia, uczucia i wyobrażenia,
6. wpływa na ogólny stan dziecka – w czasie zabaw muzyczno-ruchowych następuje rozwój mięśni, poprawa postawy i pracy serca, wzmocnienie układu nerwowego, dzieci uczą się płynnego i elastycznego ruchu⁶

Bardzo ważnym i podstawowym zadaniem wychowania muzycznego dzieci w przedszkolu jest dostarczanie im radości płynącej w kontakcie z muzyką. Przyjemność, którą czerpią przedszkolacy z muzyki, wynika z czynnego jej uprawiania. Radość ta jest wiodącym celem zajęć muzycznych oraz warunkiem jego prawidłowego rozwoju psychicznego⁷.

Innym zadaniem wychowania muzycznego jest – obok kształcenia i wszechstronnego umuzykalnienia – kształtowanie osobowości dziecka i przygotowanie go do uczestnictwa w kulturze i życiu społecznym. Rozwój muzyczny dziecka przebiega równolegle z rozwojem ogólnym, pogłębiając go poprzez zaspokajanie potrzeb korzystnych rozwojowo, to jest radości,

³ A. Pytlak – *Podstawy wychowania muzycznego*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977, s. 32.

⁴ E. Zwolińska - *Sposoby kierowania rozwojem muzycznym dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Bydgoszcz 1997, s. 60.

⁵ I. Wojnar – *Wychowanie przez sztukę*, Warszawa 1965, s. 230.

⁶ R. Gloton, C. Cero - *Twórcza aktywność dziecka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1985, s. 45.

⁷ B. Podolska – *Z muzyką w przedszkolu*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987, s. 25.

zabawy, satysfakcji, przeżywania, które zapewniają równowagę wewnętrzną i pobudzają do działania.

Wychowaniem muzycznym należy objąć wszystkie dzieci, aby rozwijać ich wrażliwość na muzykę, bowiem nie rozwijana - zanika.

Zadowolenie i radość, jakie płyną z czynnego uprawiania muzyki, to znaczy śpiewu, gry na instrumentach, posiadają większą wartość niż rezultaty, gdyż właśnie w działaniu wyraża się i kształtuje psychika człowieka. Najważniejsze jest zatem zaangażowanie i aktywność dziecka.

Aktywność ruchowa jest podstawową potrzebą człowieka. Ruch pełni funkcję stymulującą – pobudza rozwój, jest niezbędny do prawidłowego rozrostu każdej jednostki⁸. Efektem zaspokojenia tej potrzeby jest uczucie pozytywne – przyjemności, lecz jeśli nie zostanie spełnione, towarzyszy wówczas uczucie negatywne – gniew, złość, niezadowolenie. Niezaspokojona potrzeba ruchu powoduje, że dziecko przestaje uważać, przeszkadza, na różne sposoby stara się zaspokoić tę potrzebę. Upominanie dzieci nie ma wówczas najmniejszego sensu. Ważna jest równowaga ruchowa podczas prowadzonych zajęć umuzykalniających. Wiele okazji do przeżyć emocjonalnych daje dzieciom ruch przy muzyce.

Ruch jak i muzyka spełniają ogromną rolę w rozwoju i wychowaniu dziecka. Ruch jest jedną z najważniejszych potrzeb rozwojowych dziecka. Dziecko z natury pragnie ruchu, lubi zajęcia tego typu i tylko chore lub opóźnione w rozwoju stroni od ruchu lub uprawia go w niewielkich dawkach. Zdrowe dziecko charakteryzuje się niespożytą aktywnością ruchową, przy czym męczy się ono dość szybko, ale jeszcze szybciej wypoczywa i po krótkiej przerwie może znów podjąć krótkotrwały wysiłek. Wstawki ruchowe powinny być motywem przewodnim we wszystkich zajęciach wychowania przedszkolnego.

Można dostrzec różnice wśród dzieci pod względem ruchliwości, zgrabności ruchów, szybszej lub wolniejszej reakcji. Część wychowanków przeszkadza na zajęciach, zaś inni są ciągle aktywni. Jednak na tle grupy zauważa się dzieci przytłumione, które nie rozumieją poleceń nauczyciela, nie nadążają za innymi. W trakcie zajęć muzyczno- ruchowych można zauważyć indywidualne różnice, które charakteryzują każde dziecko z osobna. Niektóre z dzieci są sprawne ruchowo, inne zaś mają trudności. Jedne są pewne siebie, drugie znowu nieśmiałe. Podczas zajęć muzyczno- ruchowych różnice rozwoju pomiędzy nimi, mogą zostać wyrównane. Zatem, aby efekty były jak największe, najlepiej jest połączyć muzykę oraz ruch i stworzyć warunki, aby dziecko mogło jak najczęściej uczestniczyć w zajęciach muzyczno- ruchowych. Ma to niebagatelny wpływ na prawidłowy rozwój oraz aktywność dziecka. Ponad

⁸ K. Przybylska - *Wychowanie muzyczne w przedszkolu*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977, s. 30.

to, stwarzają wiele okazji do odreagowania, przez wyzwolenie zablokowanych emocji, integrują, zaspokajają potrzeby estetyczne, wywołują poczucie przyjemności, radości. Dziecko uczestnicząc w zajęciach muzyczno-ruchowych pozbawione jest lęków i obaw, jest zrelaksowane. Wychowankowie chętnie i aktywnie uczestniczą w tych zajęciach i z przyjemnością wykonują różne zadania.

Zabawy ruchowo – muzyczne mają specyficzne walory. Są rozrywką integrującą rówieśników, pozwalają na tworzenie nowych więzi społecznych, eliminują u dzieci cechy ego centryczne, uwrażliwiają na troski i kłopoty innych osób. Zabawy te przyzwyczajają do postępowania zgodnie z ustalonymi regułami; wdrażają do wytrwałości i wytrzymałości, co stanowi konieczną zaprawę do następnej fazy rozwojowej. Dzieci podczas zajęć muzyczno-ruchowych, dzięki licznym powtórzeniom zdobywają sprawność fizyczną, potrzebną w dalszym toku na przykład do zatańczenia prostego tańca.

Aby dziecko mogło zaspokoić charakterystyczną dla swojej fazy rozwojowej potrzebę aktywności, musi mieć zapewnione różnorodne i bogate sytuacje związane zarówno ze światem ludzi jak i ze światem przedmiotów. Taką funkcję spełniają zajęcia ruchowe przy muzyce.

*„Muzyka zmniejsza stres, łagodzi strach,
dodaje energii poprawia pamięć.
Muzyka sprawia, że ludzie są mądrzejsi”*

Jeannette Vos

Opracował: mgr Mariusz Ryś